

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Disputationum// Roberti Bel-//larmini Politiani,// Societatis
lesv// De Controversiis// Christianae Fidei, Adver-//sus
huius temporis Haereticos,// Tomus ...**

De Sacramento Evcharistiæ - Sex Libris Explicata

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

Ingolstadii, [1589]

VD16 B 1603

Cap. I. De hæresibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54113](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54113)

ab Ecclesia Catholica dicitur Transubstantiatio; an potius assumptio panis, & vini ad unionem hypostaticam corporis, & sanguinis Domini; aut omnipresentia, siue Ubiquitas, ut quidam loquuntur, humanitatis Christi, an aliquid aliud.

TERTIA controuersia principalis est de ipso Sacramento, ubi primùm de natura ipsius disputandum erit, sitne res aliqua permanens, an actio transiens; ex qua questione illud etiam manifestum fiet, utrum in Eucharistia sit corpus Domini solum in usu, an etiam extra usum; deinde de materia, forma, fide, seu effectu, de ministro, de usu, id est, de Communionem sub vna, vel altera specie; & tandem de veneratione Sacramenti differemus.

QUARTA & postrema de sacrificio.

LIBER PRIMVS.

De reali presentia Christi Domini in Sacramento Eucharistia ex verbo Dei.

CAPVT PRIMVM.

De haeresibus.

ANTEQVAM VENIAMVS AD QVAESTIONES propositas de presentia corporis Domini in Eucharistia, explicandæ erunt haereses contrariæ, contra quas pugnandum est, & sententia Ecclesiae, pro qua pugnandum.

PRIMI qui negarunt, Christi corpus esse in Eucharistia, videntur fuisse illi ipsi, qui primi haerelum zizania in Ecclesia serere coeperunt, Simoniani, Menandriani, & similes; de his loquens S. IGNATIVS in epistola ad Smyrneses, sic ait: *Eucharistias, & oblationes non admittunt, eò quòd nò confiteantur Eucharistiam esse carnem Saluatoris nostri Iesu Christi*, quæ sententia citatur à Theodoro in 3. Dialogo ex epistola ad Smyrneses, ubi tamen nunc non habetur.

Ne au-

Ne autem gloriantur Calvinistæ sententiam suam valde antiquam esse, illud est **OBSERVANDVM**, antiquissimos illos hæreticos, nō tam Sacramentum Eucharistia, quàm mysterium Incarnationis oppugnasse. Idcirco enim (vt Ignatius ibidem indicat) negabāt Eucharistiam esse carnem Domini, quia negabant Dominum habere carnem. Quare nullus veterum, qui de hæresibus scripserit, hunc errorem in Catalogo posuit, vt patet ex Irenæo, Terrulliano, Philastrio, Epiphano, Augustino, Theodoro, Damasceno: neque vllus veterum disputat contra hunc errorem primis sexcētis annis. His igitur omissis, **PRIMI**, qui veritatē corporis Domini in Eucharistia in quæstionem vocârunt, fuerunt Iconomachi post annum Domini **DCC.** in quodam suo Conciliabulo Constantinopolitano, quod ipsi septimam Synodum falsò vocabant. Hi enim (vt refertur in septima Synodo, act. 6. tom. III. in fine) dicebant vnicam esse imaginem Christi ab ipso Christo institutam, nimirum panem, & vinum in Eucharistia, que representant Christi corpus, & sanguinem. Quocirca ab eo tempore Græci scriptores sæpe monent, Eucharistiam non esse figuram, siue imaginem corporis Domini, sed ipsum verū corpus, vt patet ex ipsa Synodo VII. loco citato, ex Damasceno lib. 4. cap. 14. ex Theophylacto in cap. 26. Matth. & in cap. II. prioris ad Corinthios.

2. **SECUNDVS** auctor huius erroris fuit Ioan. Scotus, non ille Doctor subtilis, sed alius antiquior, qui tempore Caroli Magni circa annum Domini **DCCC.** scripsit. Is em̄ primus in Ecclesia Latina de hac re dubiè scribere cœpit, cuius librū de Eucharistia damnatum fuisse in Concilio Vercellensi, testatur Lanfrancus in suo libro de veritate corporis & sanguinis Domini in Eucharistia.

3. **TERTIVS** fuit Bertramus tempore Caroli Crassi, circa annum Domini **DCCC. LXXXVI.** cuius liber adhuc exstat. Is rursus in controuersiam vocare cœpit, an esset verè in Eucharistia illud ipsum corpus Domini, quod de Virgine natum erat. Confutauit hunc errorem doctissimè Paschasius Abbas Corbeiensis, qui illo ipso tempore floruit.

4. **QUARTVS** fuit Berengarius Archidiaconus Ecclesie Andegauensis circa annum Domini **M. L.** qui auctor habetur huius erroris, non quod primus eum inuenerit, sed quod primus aperte defenderit, & propagare studuerit, & re ipsa propaga-

pagauerit. Refutarunt Berengarium tres insignes scriptores, qui simul cum Paschasio editi sunt, Lantfrancus, Guitmundus, & Algerus: de quibus ita censuit Petrus Cluniacensis initio libri de sacrificio, vt diceret Lantfrancum scripsisse contra hæresim Berengarij benè, plenè, perfectè; Guitmundum melius, plenius, perfectius; Algerum optimè, plenissimè, perfectissimè. Porro quatuor errores Berengarius docuit, per quos parens videtur fuisse omnium sectarum, quæ hoc seculo vigent. PRIMO docuit, paruulos nõ esse baptizandos, vt Guitmundus testatur lib. I. contra Berengarium; atque hinc pater dici potest Anabaptistarum. SECUNDO docuit, corpus Domini nõ esse in Eucharistia, nisi vt res significata est in suo signo, vt referunt Lantfrancus, Guitmundus, Algerus, auctores illius temporis: hinc verò pater est Sacramentarium; quod agnoscit Calvinus in vltima admonitione ad Ioachim VVestphalum. TERTIO docuit, post alteram palinodiam (nam ter reuocauit errores suos, vt infra dicemus) corpus Domini esse quidem verè in Eucharistia, sed simul cum pane, & vino; vnde parens est Lutheranorum. Fuisse autem hunc errorem Berengarij, colligitur ex lib. I. Guitmundi, qui scribit nonnullos Berengarij discipulos, qui docebant, corpus Domini verè esse in Eucharistia, sed simul cum pane; dicere solitos hanc fuisse subtiliorem doctrinam Berengarij. Idem etiam colligitur ex Concilio Romano sub Gregorio VII. cuius Concilij meminit Thomas VValdensis tomo II. de Sacrament. cap. 43. Nam in eo Concilio coactus est Berengarius confiteri non solum præsentiam realem corporis Domini in Eucharistia, vt antea coactus fuerat in Concilio Romano, sub Nicolao II. sed etiam transmutationem panis in corpus Domini. QUARTO docuit idem Berengarius, teste eodem Guitmundo ibidem, legitima Matrimonia posse dissolui, in quo etiam pater fuit omnium huius temporis hæreticorum. Sed de hoc aliàs.

QVINTVS propugnator huius erroris fuit Henricus quidam *Quintus error* cum Petro Bruis, circa annum Dñi M. C. XL. qui asserbat se-
mel tantum, id est, in ipsa vltima Domini cœna cum Aposto-
lis, Christi corpus verè datum sub specie panis: deinceps autè
meram esse deceptionem, quod Sacerdotum ministerio dicitur
aut creditur. Testis est, & refutator huius erroris Petrus Clu-
niacensis, qui eodè tempore floruit, in tractatu de sacrificio. *siuq; fides, fides.*

6. **S**EXTVS fuit auctor sectæ Albigenſium, circa annum Domini M. CC. VIII. ij enim inter alios plurimos errores, hūc etiam habuerunt, Sacramentum Eucharistię, non esse verum corpus Domini. Testis est S. Antoninus in summa Theologica, par. 4. tit. II. cap. 7. §. 5.
7. **S**EPTIMVS fuit auctor sectæ Flagellatium, circa annum Domini M. CCC. L. teste Bernardo Lutzemburgēsi, in Catalogo hæreticorum.
8. **O**CTAVVS fuit Ioannes VViclef, circa annum Domini, M. CCC. LXX. is enim rursus docere cœpit non esse corpus Domini in Eucharistia, nisi ut in signo, ut patet ex 4. lib. Trialogi, cap. 2. & sequentibus, vsque ad 10. Huius libri post annū Domini M. CCC. delati in Bohemiam totū illud regnū infecerunt, ut scribit Æneas Syluius, lib. de origine Bohemorum, cap. 35. & Thomas VValdenſis tomo II. doctrina 10. Tametsi enim Ioan. Hufſ ab hoc errore semper abhorruit, ut ostendit Ioan. Cochlæus in historia Hussitarum, tamen Iacobitæ, & alij permulti in Bohemia hunc errorem cum ceteris ex libris VVicleſi libenter hauserunt. Contra VVicleſum scripsit Thomas VValdenſis in II. tomo de Sacramentis.
9. **N**ONVS patronus huius hæresis iam nostro seculo fuit Andreas Caroloſtadius Archidiaconus VVittenbergenſis, ac Lutheri discipulus primarius. Lutherus enim nunquā apertè hanc hæresim docuit, quin potiùs acerrimè illi restitit aliquando: tamen sine dubio femina iecit huius erroris, ut etiam Anabaptismi, de quo supra diximus: licet postea, tum Sacramentarios, tum Anabaptistas cōfutare conatus sit: siquidem multa docuit, ex quibus ansam præbuit Sacramentariis huius hæresis renouandæ. **P**RIMVM in epist. ad Argentinenses asserit se valde propensum fuisse in eam sententiam, quæ in Eucharistia nihil præter panem agnoscit, & conatum totis viribus hoc asserere, sed non potuisse Scripturis satisfacere, quæ contra obiiciebantur. Quid igitur mirum, si discipuli eius id tentare ausi sunt, quod Magistro gratissimum fore putabant? **D**EINDE libro de captiuitate Babylonica, cap. de Baptismo, asseruit Sacramenta non iustificare, sed esse nuda signa. Ex quo rectè colligi videtur in Eucharistia non esse reuera Christum: quorsum enim ibi esset, si nihil nobis conferre debebat? In eodem libro, cap. de Euchar. negauerat, caput 6. Ioannis ad Eucharistiã pertinere. At hæc fuit præcipua causa
cur

eur Sacramentarij negauerint, realem praesentiam Christi in Eucharistia. Ibidem scripsit, verba Euangelistae: *Hoc est corpus meum*, hunc facere sensum: *Hic panis est corpus meum*. Quae sententia aut accipi debet tropicè, vt panis sit corpus Christi significatiuè; aut est planè absurda, & impossibilis: nec enim fieri potest, vt panis sit corpus Christi. Itaque maluerunt Lutheri discipuli recurrere ad tropum, quam admittere manifestam absurditatem.

DENIQUE in libro de Eucharistia ad VValdenses, negat Eucharistiam adoradam, & in dubium reuocat, an cum corpore sit etiam anima, & diuinitas in Eucharistia. At certè ex his manifestè sequitur, non esse reuera Christum in Eucharistia. Nam vbicumque reuera est, adorandus est, nec potest vlllo modo separari anima, & diuinitas à Christi corpore, vt notissimum est. His ergo Lutheri sententiis edoctus Carolstadius anno M. D. XXV. vel vt alij volunt M. D. XXIV. librum edidit, in quo apertè negauit praesentiam corporis Domini in Eucharistia. Vide de Carolstadio Ioan. Cochlaeum in actis Lutheri anno M. D. XXV.

DECIMVS patronus huius erroris fuit Huldricus Zwinglius Tigurinus pastor, qui cum aliquot annis docuisset Lutheri haeresim, ac palam asseruisset, in Eucharistia verè esse corpus Christi, sed cum pane; tandem eodem anno, quo Carolstadius, librum edidit de vera, & falsa religione: atque in eo retractat sententiam suam, ac nouam quandam statuere nititur, nimirum, corpus Domini non esse in Sacramento, nisi vt in signo. Non est autem praetereundum, quam egregiè purget Zwinglius inconstantiam suam. Dicit enim se multò antea agnouisse id, quod verum erat, sed tempori seruiuisse; & in hoc laudari se à Christo tanquam seruum prudentem, & fidelem, qui dat cibum familiae in tempore suo. Sed nimis frigida excusatio est: non enim laudat CHRISTVS eos, qui vt tempori seruiant, mentiuntur in rebus tanti momenti. Immò Zwinglius non tam se purgat, quam inquinat hac sua defensione: vt enim ignorantiam tegat, improbitatem prodit.

Zwinglio comes accessit Ioannes Oecolampadius Apostata ex Monacho Birgittano, qui eodem tempore librum scripsit, de genuina expositione verborum: *Hoc est corpus meum*, vbi etsi in re conueniat cum Zwinglio, tamen com-

modiùs exponere conatus est verba cœnæ, vt infrà dicemus. Zvinglium, & Oecolampadium sequuti sunt permulti corû discipuli, ac præcipuè Henricus Bullingerus Zvinglij successor, in sede Tigurina, qui scripsit Apologiam pro Zvinglio contra Lutheranos; & Bernardinus Ochinus, qui scripsit etiam librum de cœna Domini contra VWestphalum, & Petrus Martyr, qui scripsit ingens volumen de Eucharistia contra Stephanum Gardinerum, in quo refellit solutiones Gardineri ad 255. argumenta Sacramentariorum.

ii. Vnde C I M V S patronus insignis erroris Berégariani fuit Ioan. Caluinus. Is igitur anno Dni M. D. XXXVI. edidit primò suas institutiones, vt apparet ex epistola dedicatoria ad Regem Gallorum Franciscum, quas postea iterum edidit auctas anno M. D. XXXIX. & tandem anno M. D. LIX. tertid mutata forma, & quatuor libris comprehensas edidit.

Edidit etiam anno M. D. XL. librû de cœna Domini Gallicè, quem post annos quinq; Nicolaus Gallasius Latinû fecit; in quo libro extremo apertè, ac nominatim reprehendit tum Lutherum, tum Zvinglium, & se iudicem eorum cõstituit, ac nouam opinionem introducit, quæ tamen reuera nihil differt à sententia Zvinglij.

Vnde paulò post, id est, anno M. D. XLIX. edidit libellum de consensu suo cum Tigurinis in re Sacramentaria. Multa præterea de hac re scripsit in libro de reformanda Ecclesia, in commentariis tum ad cap. 26. Matth. tum ad cap. 11. prioris ad Corinthios, & in responsionibus ad Ioachimum VWestphalum.

Caluinum sequitur VVilhelmus Klebitius, qui scripsit librum contra Heshusium, què inscripsit; Victoria veritatis, & ruina Papatus Saxonici: quando videlicet in ditione Comitris Palatini obtinuit Calvinismus. Itè Petrus Boquinus, qui scripsit examè libri Heshusij de corpore Domini, in quo egregiè Caluinum tuetur. Denique Theodorus Beza, qui adhuc superest, Caluini Geneuæ in Cathedra pestilentiæ successor multa scripsit pro errore Caluiniano; vt summam doctrinæ de re Sacramentaria; librum de cœna Domini contra VWestphalû; Dialogum qui inscribitur κρηωφαγία, siue Cyclos contra Tilemannum Heshusium.

Porro Caluini sententia breuiter explicanda est, quia de industria obscure ab illo proponitur, vt mysterij aliquid continere

vinere videatur. PRIM o igitur docet Calvinus cum suis, symbola cœnæ tantum esse in terra, corpus autem Christi tantum esse in cœlo: proinde tanto intervallo abesse Christi corpus a pane, & vino in cœna, quanto abest terra ab altissimis cœlis: quod videlicet Christi corpus nusquam sit nisi in certo, ac determinato loco cœli. Id habet disertis verbis in fine Consensus cum pastoribus Tigurinis; idem habet etiam disertis verbis Beza in summa doctrinæ de re Sacramentaria, quæstione 6.

SECUNDO docet, symbola, & corpus Christi, licet loco inter se plurimum distent, tamen coniuncta esse, non solum ratione signi, quia vnum est signum alterius, sed etiam quia cum signo Deus nobis verè exhibet ipsum verum Christi corpus, & sanguinem, quo animæ nostræ verè alantur in vitam æternam. Id habet Calvinus in omnibus locis supra citatis. In cap. 26. Matthæi sic loquitur: *Verè in cœna datur nobis corpus Christi, et sit animis nostris in cibum salutare, hoc est, substantia corporis Christi pascuntur anima nostra, et verè vinum efficiamur cum eo.* Et infra: *Non ergo vacuum & inane signum nobis proponitur, sed verè carnis & sanguinis Domini sunt participes, qui fide promissionem hanc recipiunt.* Et lib. 4. Institut. cap. 17. §. 5. docet, comedere Christi carnem, non esse solum credere, sed verè participem fieri carnis eius; & ponit exemplum: *Quemadmodum enim, inquit, non aspetus, sed esus panis alimentum corpori sufficit: ita verè, ac penitus participem Christi animam fieri convenit.* Et §. 32. *In sacra sua cœna iubet me sub symbolis panis ac vini, corpus ac sanguinem suum sumere: nihil dubito, quin & ipse verè porrigat, & ego recipiam.* Et in libro de cœna Domini, capite 2. ponit exemplum de columba, in qua apparuit Spiritus sanctus.

Vt enim illa columba dicta est Spiritus sanctus à Ioanne Baptista, Ioan. 1. quia certissimum signum erat præsentis Spiritus sancti; ita panis per metonymiam dicitur corpus Christi, quia est certissimum signum præsentis corporis Christi, quod nobis datur in cœna.

Vnde ibidè affirmat, Christum nobis in cœna veram, propriamque carnis, & sanguinis sui substantiam donare. Similia habet etiam Beza loco notato, de re Sacramentaria, quæst. 6. Vnde etiam quæst. 7. admittit illas propositiones Lutherano-

norum; Corpus Christi esse in pane, vel sub pane, vel iuxta panem; si sano modo intelligantur, id est, quod significant simul cum pane verè donari nobis corpus Christi. Quia verò hoc secundum videtur pugnare cum primo (quomodo enim corpus Christi verè nobis datur cum pane, & est præsens in cœna, si corpus Christi solùm est in summo cœlo, & panis tantùm est in terra?) idèd ponit tertium dictum.

TER TIO igitur dicit, non posse ingenio comprehendi, sed sola fide, quomodo fiat ista coniunctio rerum tam distantium. Sic loquitur lib. 4. Instit. cap. 17. §. 7. *Nihil, inquit, restat, nisi ut in eius mysterij admirationem prorumpã, cui nec mens plane cogitando, nec lingua explicando par esse potest.* Et §. 10. *Est autem incredibile videatur in tanta locorum distantia penetrare ad nos Christi carnem, et nobis sit in cibum, meminerimus, quantum supra sensus omnes nostros emineat arcana Spiritus sancti virtus, et quam stultum sit eius immensitatem modo nostro velle metiri. Quod ergo mens nostra non comprehendit, concipiat fides, Spiritum verè sentire, qua locis disiuncta sunt.* Et §. 32. *Porro, inquit, de modo si quis me interroget, fateri non pudebit, sublimius esse arcanum, quam ut vel meo ingenio comprehendere, vel enarrari verbis queat.* Similia habet Beza de re Sacrament. q. 9. *Sed, inquit, nihilominus fatemur incomprehensibile esse mysterium Dei; quo sit, et quod est, et manet in cœlis, et non alibi, nobis, qui nunc in terra sumus, et non alibi, verè communicetur.* Et infra: *Quo sit et tota hac actio valde propriè Μυστήριον vocetur.* Sed quia intelligebat Calvinus hoc suum mysterium planè esse incredibile, & apertissimam repugnantiam inuoluere, idèd addit quartum.

QUARTO dicit, non ipsum corpus Christi ad nos descendere, sed quandam vim substantialem ex Christi carne ad nos deriuari per Spiritum eius, tanquam per canalem quendam. Vbi videtur dicere non substantiam, sed qualitatem quãdam nobis dari. Sic enim loquitur lib. 4. Instit. cap. 17. §. 12. *Vinculum, inquit, istius cõiunctionis est Spiritus Christi, cuius nexu copulamur: et quidam veluti canalis, per quem quidquid Christus ipse et est, et habet, ad nos deriuatur. Nam si solem conspiciamus radius in terram emicantem ad generandos, fovendos, vegetandos eius fetus, suam quodammodo substantiam ad eam traicere; cur inferior Spiritus Christi esset irradiatio ad communionem carnis, et sanguinis eius in nos traducendam?*

Et

Et §. 32. *Ingenue confiteor, mixturam carnis Christi cum anima nostra, vel transfusionem, qualis ab ipsis docetur, me repudiare; quia nobis sufficit, Christum esse carnis substantiam vitamque in animas nostras spirare, immo propriam in nos vitam diffundere, quamvis in nos non ingrediatur ipsa Christi caro.* Quod ergo dixerat supra §. 10. ad nos usque penetrare Christi carnem, licet tanto interuallo distantem, debet intelligi, non per se, sed per virtutem suam. Quod tamen ipse viderit, quam recte cohaereat cum iis, quae supra dixerat de praesentia Christi in ecclesia; nisi etiam praesentiam intelligat, secundum virtutem, non secundum substantiam.

Quia vero, si realis aliqua qualitas ex Christi corpore ad nos descenderet, periculum esset, ne nimis multum huic Sacramento tribueremus, ideo addit QUINTO, Communicationem istam siue corporis Domini, siue virtutis eius tantum fieri per fidem. Fides enim apprehendit Christum in caelo existentem, & eum nostrum facit, ut participare possimus bona ipsius. Itaque nulla fit realis coniunctio Christi nobiscum, sed solum per cogitationem. In quo certe nullum est mysterium, nullum miraculum, nulla difficultas intelligendi. Quis enim non facillime capiat, fide apprehendi posse Christum, immo etiam totam Trinitatem? Sic igitur habet Calvinus lib. 4. Instit. cap. 17. §. 5. *Interim vero hanc non aliam esse, quam fidei manducationem, fatemur: et nulla alia fingi potest.* Et §. 31. *Christus, inquit, praesens illis non videtur esse, nisi ad nos descendat: quasi vero, si ad se nos euehat, non aequè potiamur eius praesentia.* Haec ille.

Vbi videtur corrigere, vel explicare, quod dixerat, §. 10. Carnem Christi magno miraculo ad nos penetrare: nunc enim sublato omni miraculo, dicit, nos fide ad ipsum ascendere. Item §. 32. dicit, fidem esse, quae pascitur Christi corpore: porro fides non aliter manducat, quam credendo. Idem repetit in aliis libris, & idem habet Beza in libro de summa doctr. in re Sacramen. quaest. 9. 10. 11. & 13. Neque moueri debemus quod Calvinus lib. 4. Institut. cap. 17. §. 5. & 11. negat, Christum sola cogitatione, vel intelligentia manducari, ac dicit, non esse omnino idem credere in Christum, & manducare Christum.

Nam ibidem asserit, manducare Christum non esse quidem ipsum credere, sed effectum tamen eius esse: nam cre-

dendo manducamus; siquidem ex actu fidei sequitur, ut Christus sit in nobis, & nobis sua bona communicet. Vnde Beza in libro de cena Domini contra VVestphalum, cap. 9. dicit, hoc interesse inter fidem, & manducationem Christi, quod inter manum, & apprehensionem, quæ manu fit. Quia verò non est in nobis Christus nisi per fidem, ut perpetuò Calvinus, & Beza dicunt; inde fit, ut non sit in nobis, nisi obiectiuè, quomodo in nobis est id omne, de quo actu cogitamus.

Porro ex hoc sequitur SEXTVM eorum pronunciatum, quo asserunt homines improbos non percipere corpus Christi, licet symbola percipiant. Nam (ut ait Beza in summa doctrin. de re Sacrament. quæst. 13.) *Sicut symbola accipiuntur solo ore corporis, ita corpus Christi solo ore fidei; cum ergo non habeant impij os fidei, non percipiunt nisi symbola corporis Domini.* Docet hoc idem Calvinus libro 4. Institut. cap. 17. §. 33. & 34. Immo in libello de consensu cum Tigurinis, solos prædestinatos dicit, percipere symbola externa cum re per Symbolum significata, sicut soli prædestinati habent veram fidem.

SEPTIMVM ac postremum eorum pronunciatum est; nõ esse eam vin in Sacramento Eucharistia, ut det ipsum corpus Christi, aut fidem non habenti, sed solum ut testetur, & confirmet, iam haberi. Ita habet Calvinus lib. 4. Institut. cap. 17. §. 2. *Magnum, inquit, fiducia, & suauitatis fructum ex hoc Sacramento colligere possunt pia anima, quod testimonium habet in unum corpus nos cum Christo coaluisse, ut quidquid ipsius est, nostrum vocare liceat.* Et §. 5. *Non, inquit, facit Sacramentum, ut Christus panis vita esse primum incipiat, sed in memoriam reuocat panem vita esse factum, quo assidue vescamur.* Et infra: *Pollicetur enim nobis quidquid fecit, aut passus est Christus, id ad nos viuificandos factum esse.* & in lib. de cena Domini, cap. 3. docet, ad præparationem ad hoc Sacramentum percipiendum requiri, ut quis antea fidem veram habeat, & per fidem sit factus Christi membrum, atq; ad eò Christum in se habeat. Deniq; nisi Calvinus diceret, Eucharistiam tantum esse testimonium acceptæ gratiæ, & veluti sigillum obsignas, & confirmans promissionem verbo factam, destrueret omnia, quæ antea docuit de Sacramentis.

Hinc autem nos tria colligere debemus. PRIMVM, falsò iactasse Calvinum sententiam suam de Eucharistia esse difficillimam,

cillimam, & incomprehensibilem humano ingenio, atq; adeo summum mysterium. Non enim maius mysterium est, quod symbola panis, & vini reuocent nobis in memoriã, Christum pro nobis passum, & mortuum esse, quàm quod id faciat imago Crucifixi, præsertim si addatur hæc inscriptio ex verbo Dei: *Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.* Nam eiusmodi imago cum tali inscriptione idem omnino facit, quod Eucharistia Caluini, & sine ullo miraculo tam imago, quàm inscriptio naturaliter agit, dum memoriam passionis Domini pro nobis toleratam excitat.

DEINDE, meras ludificationes esse illa omnia magnifica encomia Eucharistiæ; cum videlicet tot in locis Caluinus dicit, nobis vnã cum symbolis dari ipsum verũ, & reale Christi corpus, & eonutrir animas nostras, &c. nihil enim tandem nobis relinquit, nisi nudum symbolum rei iam habitæ.

DEINDE, ex hac Caluini sententia sequi illud absurdum, vt porrigere cœnam Domini, sit testificari, illum cui porrigitur, iam antea sumpsisse cœnam, & Christi corpus comedisse: Quod & est intolerabile, si respiciamus vsum vocabulorum: & est sepissimè falsum, cum plurimis porrigantur ista symbola, qui tamen non comederunt corpus Christi, secundum regulas Caluini, cum sint impij. Quocirca falsò testificantur ministri, illos comedisse corpus Christi; & tamen ita nituntur ista sua testificatione, vt Caluinus lib. 4. cap. 17. §. 2. dicat; ex hoc Sacramento sibi securè promittere posse, regnum cœlorum non magis sibi excidere posse, quàm ipsi Christo. Sed de his hæctenus.

CAPVT SECVNDVM.

Explicatur sententia Catholica Ecclesia.

AM verò explicandum erit, quid de hac re sentiat, ac senserit Catholica Christi Ecclesia. Sũma Catholicæ sententiæ his verbis exprimitur in Concilio TRIDENTINO, sess. 13. cap. 1. *Principio docet sancta Synodus, & aperte, ac simpliciter profitetur in almo sancta Eucharistia Sacramento, post panis, & vini consecrationem Dominum nostrum Iesum Christum Verum Deum, atque hominem Verè, realiter, ac substantialiter sub specie illarũ verum sensibilem contineri.*

Bb 4 Singula